

Helikopter Ebeveynlik ile Anne-Çocuk İlişkisi Arasındaki İlişkide Anne Bekçiliği ve Ebeveyn Tükenmişliğinin Aracı Rolü

The Mediating Role of Maternal Gatekeeping and Parental Burnout in the Relationship Between Helicopter Parenting and Mother-Child Relationship

© Melisa Ebeoğlu Duman

Samsun Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Gelişim Psikolojisi Anabilim Dalı, Samsun, Türkiye

ÖZ

Amaç: Günümüzde özellikle annelerin çocuklarına yönelik helikopter ebeveynlik davranışlarının arttığı ve alanyazındaki çelişkili bulgulara rağmen modern çağa özgü bu ebeveynliğin; ebeveynler, çocuklar ve ebeveyn-çocuk ilişkisi üzerinde olumsuz etkileri olabildiği dikkat çekmektedir. Bu bağlamda, helikopter ebeveynlik davranışlarıyla ilişkili bireysel ve ailesel faktörleri incelemenin önemli olduğu düşünülmektedir. Dolayısıyla bu çalışmada helikopter ebeveynlik ile olumsuz anne-çocuk ilişkisi arasındaki ilişkide annenin olumsuz bekçiliği ve ebeveyn tükenmişliğinin aracı rolünü değerlendirmek için öne sürülen modelin test edilmesi amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem: Mevcut araştırma Türkiye'nin farklı şehirlerinde yaşayan, evli ve ilköğretim birinci kademede en az bir çocuğa sahip olan 270 anne (yaş_{ort}=37,09; standart sapma=4,93 yıl) ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada veriler, annelerden "Helikopter Anababalık Ölçeği", "Anne Bekçiliği Ölçeği", "Ebeveyn Tükenmişliği Değerlendirme Bataryası" ve "Ebeveyn-Çocuk İlişkisi Ölçeği" kullanılarak çevrimiçi olarak toplanmıştır.

Bulgular: Yapısal eşitlik modeli analizinin sonuçları, modelin veriyi iyi uyum sağladığını ortaya koymuştur. Elde edilen bulgular, öngörülen modelin anne bekçiliği ve ebeveyn tükenmişliği aracılığıyla gerçekleştiğine işaret etmiştir. Helikopter ebeveynliğin hem anne bekçiliği aracılığıyla hem de doğrudan olumsuz anne-çocuk ilişkisini yordadığı saptanmıştır. Helikopter ebeveynliğin anne bekçiliğinden ebeveyn tükenmişliğine giden yol aracılığıyla da sıralı olarak olumsuz anne-çocuk ilişkisini yordadığı bulunmuştur. Ayrıca anne bekçiliğinin hem ebeveyn tükenmişliği aracılığıyla hem de doğrudan olumsuz anne-çocuk ilişkisini yordadığı da görülmüştür. Modelde ebeveyn tükenmişliğinin ise doğrudan olumsuz anne-çocuk ilişkisini yordadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Sonuç: Bulgular, ebeveynlik alanyazını bağlamında tartışılmış olup, ulaşılan sonuçların anne-çocuk ilişkisini desteklemeye yönelik geliştirilebilecek önleme ve müdahale programlarına rehberlik etmesi beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Helikopter ebeveynlik, anne bekçiliği, ebeveyn tükenmişliği, anne-çocuk ilişkisi

ABSTRACT

Objectives: In today's world, particularly mothers' helicopter parenting behaviors toward their children have been on the rise. Despite contradictory findings in the literature, this modern parenting style was noted to have potentially adverse effects on parents, children, and parent-child relationships. In this context, examining the individual and familial factors associated with helicopter parenting was considered essential. This study sought to examine a proposed model investigating the mediating effects of maternal gatekeeping and parental burnout on the association between helicopter parenting and negative mother-child relationships.

Materials and Methods: The research was conducted with 270 married mothers (age_{mean}=37.09; standard deviation=4.93 year) who have at least one child in primary school and reside in various cities in Türkiye. Data were collected online through the following instruments: the "Helicopter Parenting Scale," "Maternal Gatekeeping Scale," "Parental Burnout Assessment," and "Parent-Child Relationship Scale."

Results: The results of the structural equation modeling analysis indicated that the model demonstrated a good fit to the data. The findings suggested that the proposed model was supported, showing that helicopter parenting predicted negative mother-child relationships both directly and indirectly via maternal gatekeeping. Moreover, helicopter parenting also predicted negative mother-child relationships sequentially through maternal gatekeeping and parental burnout. Additionally, maternal gatekeeping predicted negative mother-child relationships both directly and indirectly via parental burnout. Parental burnout was found to have a direct predictive effect on negative mother-child relationships. Parental burnout was found to have a direct predictive effect on negative mother-child relationships.

Conclusion: The findings were examined in the context of parenting research and are anticipated to inform the design of prevention and intervention programs focused on enhancing mother-child relationships.

Keywords: Helicopter parenting, maternal gatekeeping, parental burnout, mother-child relationship

Yazışma Adresi/Address for Correspondence: Dr. Öğr. Üyesi Melisa Ebeoğlu Duman, Samsun Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Gelişim Psikolojisi Anabilim Dalı, Samsun, Türkiye

E-posta: melisaebeglu@gmail.com **ORCID:** orcid.org/0000-0001-8893-1237

Geliş Tarihi/Received: 15.12.2024 **Kabul Tarihi/Accepted:** 14.05.2025 **Epub:** 12.01.2026

Atıf/Cite this article as: Ebeoğlu Duman M. The mediating role of maternal gatekeeping and parental burnout in the relationship between helicopter parenting and mother-child relationship. Turk J Child Adolesc Ment Health. [Epub Ahead of Print]

Copyright© 2026 Yazar(lar). Türkiye Çocuk ve Gençlik Psikyatrisi Derneği adına Galenos Yayınevi tarafından yayımlanmıştır. Creative Commons Atıf-GayriTicari-Türetilemez 4.0 (CC BY-NC-ND) Uluslararası Lisansı ile lisanslanmış, açık erişimli bir makaledir.

Giriş

Ailelerin çocuk yetiştirme yaklaşımları, yaşadıkları dönemin koşulları ve sosyoekonomik durumlarına göre şekillenmektedir.¹ Günümüzde tıbbi ve teknolojik imkanlar çocukların güvenliğini artırmış olsa da, bugünün çocukları birçok risk karşısında daha savunmasız görülmektedir.² Özellikle 1980’li yıllardan itibaren eğitim sisteminde artan rekabetin, ebeveynlerin çocuklarının akademik başarısına yönelik kaygılarını yükselttiği ifade edilmektedir.^{3,4} Bu durum, ebeveynler arasında daha kaygılı bir ebeveynlik anlayışını yaygınlaştırmış⁵ ve çocuklarına yönelik aşırı müdahaleci davranışları teşvik etmiş gibi görünmektedir.⁶ Sonuç olarak, toplumsal güvenlik endişeleri ve geleceğe dair kaygıların, ebeveynlerin çocuklarının akademik faaliyetlerini, çevrimiçi ve çevrimdışı etkinliklerini ve sosyal ilişkilerini daha yakından takip etmelerine neden olduğu belirtilmektedir.⁷ Alanyazında anne ve babaların daha kaygılı ve aşırı katılımı ile müdahalesini içeren modern çağa özgü bu ebeveynlik biçimi “helikopter ebeveynlik” olarak tanımlanmaktadır.

Helikopter ebeveynlik, anne babaların çocuklarının mutluluğu ve akademik başarısı için aşırı müdahaleci olmaları ve bu süreçte çocukların özerkliğini kısıtlamaları olarak tanımlanmaktadır.⁸ “Helikopter” terimi, ilk kez Ginott’un⁹ *Between Parents and Teenager* (Ebeveynler ve Gençler) kitabında, bir öğrencinin annesinin sürekli etrafında dönerek her hareketini izlemesini tanımlamak için kullanılmıştır. Helikopter ebeveynlik terimi ise Cline ve Fay’ın¹⁰ anne babaların çocuklarını her adımlarını izlediği durumu tanımlamasıyla daha yaygın hale gelmiştir. Alanyazında helikopter ebeveynler, çocuklarının hayatına fazlasıyla müdahale eden, risk almalarını engelleyen, yaşamlarını yönlendiren, aşırı endişe duyan ve gereğinden fazla fedakarlık yapan ebeveynler olarak tanımlanmaktadır.⁸⁻¹¹ Bu tür ebeveynlikte temel hedef, çocukları korumak, onların başarılarına katkı sağlamak ve duygusal güvenlik sunmaktır. Helikopter ebeveynliğin daha çok orta gelirli ailelerde yaygın olduğu belirtilmekle birlikte¹², farklı sosyoekonomik düzeylerden ve kültürel arka planlardan gelen ebeveynlerde de görülebilmektedir.¹³ Bu ebeveynlik yaklaşımı, hem anneler hem de babalar için geçerli olmakla birlikte¹⁴ çocukların her gelişim düzeyinde görülmesi de muhtemeldir. Okul öncesi dönemde, ebeveynlerin çocuklarını sürekli takip ederek onların davranışlarını yönlendirdiği gözlemlenirken, okul çağında çocuğa en iyi okul ve öğretmeni bulmaya çalışmak, ödevlerine aşırı derecede yardım etmek ve boş zaman etkinliklerini fazlasıyla kontrol etmek gibi davranışlar şeklinde görülmektedir.¹⁵

Helikopter ebeveynlik, son yıllarda görgül çalışmalarla ele alınmaya başlanmış olup, ebeveynler, aile işlevselliği ve çocuklar üzerindeki etkileriyle dikkat çekmektedir. Helikopter ebeveynliğin “iyi niyet”li doğası ve ebeveynin çocuğa yakınlığı, çocuk tarafından bazen olumlu algılanabilirken, müdahaleci doğası ise genellikle olumsuz algılanmaktadır. Özellikle Batı kültüründe yapılan çalışmalar, bu aşırı müdahaleci yaklaşımın çocuklar üzerindeki etkilerinin büyük ölçüde olumsuz olduğuna işaret etmektedir.¹⁶ Görgül bulgular, helikopter ebeveynliğin çocuklarda, özellikle ergenler ve genç yetişkinlerde yüksek stres ve kaygıya yol açarak psikolojik iyi oluşu olumsuz etkilediğini

göstermektedir.^{17,18} Ayrıca ebeveynlerin çocukları için çabaladığı bu “mükemmel yaşam”, çocukların kendi başlarına problem çözme, karar verme ve özyeterlilik gibi becerileri kazanmalarını da engelleyebilmektedir.^{19,20} Sonuç olarak, iyi niyetle yapılan bu ebeveynlik tarzı, çocukların özerklik ve yeterlilik kazanmasını engelleyebilir; ayrıca çocukların kendilerini baskı altında hissetmesine ve ebeveyn-çocuk ilişkilerinin kalitesinin bozulmasına neden olabilir. Nitekim Segrin ve ark.¹¹ çalışması, helikopter ebeveynliğin anne babalar ve çocukları açısından olumsuz ebeveyn-çocuk ilişkisi ile bağlantılı olduğunu ortaya koymuştur.

Helikopter ebeveynliğin ebeveynler üzerindeki etkilerini inceleyen çalışmalar sınırlı olsa da mevcut bulgular, bu tür bir ebeveynlik tarzının, ebeveynlerin stresini artırabildiği ve yaşamdan daha az doyum almalarına yol açabildiğini göstermektedir.^{21,22} Ebeveynlikle ilişkili stres faktörlerine uzun süre maruz kalmanın ve bu stresle başa çıkmak için kaynaklarının tükenmesine bağlı olarak “ebeveyn tükenmişliği” ortaya çıkabilmektedir.²³ Alanyazında 2000’li yıllardan itibaren ebeveyn tükenmişliği üzerine yapılan araştırmaların artışı da modern ebeveynliğin getirdiği yükü dolaylı olarak ortaya koymaktadır.²⁴ Dolayısıyla çocuklarını korumak ve yetiştirmek için sürekli çaba harcayan ebeveynler, ulaşılması zor standartlar nedeniyle tükenmişlik yaşayabilir.²²⁻²⁵ Ayrıca helikopter ebeveynlerin aşırı müdahale ve kontrol çabası, ebeveynin kendi bireysel ihtiyaçlarını göz ardı etmesine ve özerklik duygusunun azalmasına neden olarak da tükenmişliği tetikleyebilmektedir.¹⁴ Dahası, helikopter ebeveynliğin hem ebeveynin hem de çocuğun refahını etkileyerek aşırı kontrol ve katılım ihtiyacını güçlendiren bir döngü yaratabileceği belirtilmektedir.²⁶ Nitekim, tükenmiş ebeveynlerin çocuklarıyla olan ilişkilerinde daha az yer aldığını, ebeveynlik rolünde duygusal kopmalar yaşadığını ve ebeveynlikten algıladıkları doyumun azaldığını gösteren çalışma sonuçları mevcuttur.^{27,28}

Helikopter ebeveynlik ile ilgili çalışmalar her ne kadar ağırlıklı olarak Batı kültüründe yapılmaya başlanmış olsa da Türkiye’nin özerk-ilişkisel benlik ile ilişkilendirilen bir kültür olması²⁹ ülkemiz kültürü içinde helikopter ebeveynliğin norm haline gelmesine yol açmış olabilir.³⁰ Ülkemizde helikopter ebeveynliğin norm haline gelen kısımları ve belirtilen olumsuz etkileri göz önüne alındığında, helikopter ebeveynlik ile ilişkili değişkenlerin belirlenmesi elzemdir. Bunlardan birinin de “annenin baba üzerinde kontrollü, kolaylaştırıcı ya da sınırlayıcı yöntemler kullanarak, babanın çocuk bakımı ve çocukla ilişkisini düzenli, uygun ve tutarlı duruma getirme davranışları” olarak tanımlanan anne bekçiliği olabileceği düşünülmektedir.³¹ Çünkü helikopter davranışların ebeveynler ve çocuk arasındaki sınırların belirsiz olduğu bir iç içe geçmiş aile iklimi yaratmasından³² dolayı annenin babanın ebeveynliğine yönelik davranışlarının da kendi helikopter ebeveynliği ile ilişkili olması muhtemeldir. Ayrıca annelerin ebeveynliği, çoğu araştırmacının da belirttiği üzere, niteliksel ve niceliksel olarak babaların ebeveynliğinden farklılaşmaktadır.³³ Bu nedenle, çocukların bakımı ve eğitimiyle ilgili kararları tek başlarına alma eğiliminde olan ve çocuğu kendi istediği şekilde kontrol altında tutmak isteyen anneler

için, babaların ebeveynliği bir tehdit oluşturabilir. Dolayısıyla anneler, eşlerinin ebeveynlik rollerine katılımlarını sınırlandıracak şekilde engelleyici ve kontrol edici bekçilik davranışlarında bulunabilirler.

Mevcut Araştırma

Helikopter ebeveynliğin ebeveynlerin psikolojik durumuna nasıl etki ettiğini ve bu sürecin ebeveyn-çocuk etkileşimi üzerindeki yansımalarını incelemenin, olgunun daha iyi anlaşılmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ancak alanyazında helikopter ebeveynlik, anne bekçiliği, ebeveyn tükenmişliği ve ebeveyn-çocuk ilişkisi değişkenlerini bir arada inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Dolayısıyla bu araştırmanın amacı, helikopter ebeveynlik ile olumsuz anne-çocuk ilişkisi arasındaki ilişkide anne bekçiliği (engel ve kontrol) ve ebeveyn tükenmişliğinin sıralı aracı rolünü değerlendirmek için hipotez edilen modelin test edilmesidir. Önerilen model, farklı alt sistemlerin bir araya gelerek bütüncü hizmet ettiğini ve sürekli bir değişim içerisinde olduğunu öne süren aile sistemleri kuramı^{34,35} ve alanyazındaki kısıtlı bulgular temel alınarak oluşturulmuştur. Bu bağlamda ve yukarıda aktarılan alanyazın ışığında, helikopter ebeveynlik davranışlarının hem olumsuz bekçilik davranışlarına hem de annelerin ebeveynlik rollerinde tükenmişliğine yol açabileceği ve böylelikle anne-çocuk ilişkisine zarar verebileceği öngörülmektedir. Ayrıca annelerin olumsuz bekçiliğinin, helikopter ebeveynlikte olduğu gibi tükenmişlik yaşamalarına neden olarak ailenin iç işleyişinde dengeyi bozabileceği ve ebeveyn-çocuk ilişkisinin sağlıklı gelişimini engelleyebileceği düşünülmektedir. Sonuç olarak mevcut araştırmada, annenin helikopter ebeveynliği ile olumsuz anne-çocuk ilişkisi arasındaki ilişkide anne bekçiliği (engel ve kontrol) ve ebeveyn tükenmişliğinin sıralı aracılık etkilerinin yapısal eşitlik modeli (YEM) kullanılarak değerlendirilmesi hedeflenmiştir (Şekil 1).

Gereç ve Yöntem

Araştırmada, Karasar'ın³⁶ tanımladığı ilişkisel tarama yöntemi uygulanmıştır. Bunun yanı sıra, çalışma nicel ve kesitsel bir desene sahiptir.

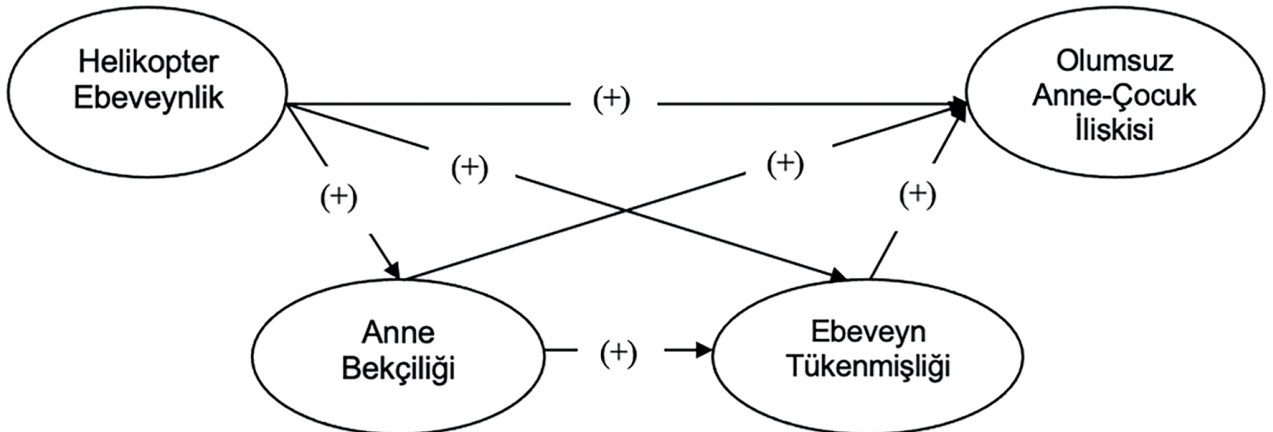
Örneklem

Bu araştırmanın hedef popülasyonu, ilköğretim birinci kademedeki (6-10 yaş) çocuğu bulunan annelerden oluşmaktadır. Minimum örneklem büyüklüğü, Barrett'ın³⁷ YEM'ler için önerdiği $n > 200$ kriterine göre belirlenmiştir. Katılımcılar, kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi kullanılarak çevrimiçi platformlar üzerinden araştırmaya dahil edilmiştir. Araştırmaya katılım için annelerin evli olmaları, çocukları ve eşleriyle birlikte yaşamaları, hem kendilerinin hem de eşlerinin çocuklarının biyolojik ebeveyni olmaları gerekmektedir. Boşanmış ya da tek ebeveyn olanlar, fiziksel ya da psikiyatrik rahatsızlığı bulunanlar ve engelli çocuğu olan anneler ise araştırmaya dahil edilmemiştir. Dahil edilme kriterlerine uygun olmayan katılımcılar çıkarıldıktan sonra (bkz. istatistiksel analiz), örneklem son haliyle oluşturulmuştur. Nihai örneklem Türkiye'nin farklı şehirlerinde yaşayan, evli ve ilköğretim birinci kademedeki en az bir çocuğa sahip olan 270 anneden oluşmaktadır. Annelerin yaşları 25-52 arasında değişmekte olup yaş ortalamaları 37,09 yıldır [standart sapma (SS)=4,93]. Evlilik süreleri de 7 ile 30 yıl arasında (ort=12,66; SS=4,67) değişmektedir. Annelerin büyük çoğunluğu (n=176) üniversite ve üstü bir eğitim düzeyine sahip olup, %60'ı (n=162) ücretli bir işte çalışmaktadır. Ayrıca annelerin %59,3'ü (n=160) kendilerini Türkiye şartlarında orta sosyoekonomik düzeyde gördüklerini rapor etmiştir. Katılımcı annelerin sahip olduğu çocuk sayısı 1 ile 6 arasında değişirken çocuklarının %47,4'ü (n=128) kız, %52,6'sı (n=142) erkektir ve çocukların yaş ortalaması 7,68'dir (SS=1,39). Annelerle ilgili betimleyici istatistikler Tablo 1'de sunulmuştur.

Veri Toplama Araçları

Kişisel Bilgi Formu: Annelerin kendilerine ve ailelerine yönelik demografik bilgilerini elde etmek amacıyla bu çalışma kapsamında hazırlanmıştır.

Helikopter Anababalık Ölçeği: Daşcı³⁰ tarafından ebeveynlerin helikopter ebeveynlik davranışlarını değerlendirmek amacıyla geliştirilen ölçek, toplam 24 maddeden oluşmaktadır. Ölçek, "aşırı duyarlık ve kaygı" ile "özerklik sınırlandırma" olmak üzere iki alt boyuta sahiptir. Ölçekten elde edilen yüksek

Şekil 1. Hipotez edilen model

puanlar katılımcıların yüksek düzeyde helikopter ebeveynlik sergilediğine karşılık gelmektedir. Ölçeğin ebeveyn formunun güvenilirlik katsayıları alt boyutlar için sırasıyla 0,86; 0,78 ve tüm ölçek için 0,88 olarak rapor edilmiştir.³⁰ Bu çalışmada, ölçeğin ebeveyn formu annelerin kendi helikopter ebeveynlik davranışlarını değerlendirmek için kullanılmıştır. Cronbach alfa katsayıları, alt boyutlar için sırasıyla 0,92 ve 0,83 ve ölçeğin tümü için 0,94 olarak hesaplanmıştır.

Anne Bekçiliği Ölçeği: Puhlman ve Pasley³⁸ tarafından yılında geliştirilen ölçek, Akgöz-Aktaş ve Aydın³⁹ tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Uyarlaması yapılan ölçek ülkemizde 29 madde ve aynı 3 boyut ile doğrulanmıştır. Ölçek, annelerin babaların (eşlerinin) çocuk bakımına yönelik davranışlarını üç boyutta değerlendirmeyi amaçlamaktadır: teşvik, kontrol ve engel. Ölçekteki her alt boyuttan elde edilen puanlar arttıkça, annelerin o boyuttaki bekçilik davranışları artmaktadır. Cronbach alfa değerleri teşvik için 0,81, kontrol için 0,74 ve engel için 0,66

olarak saptanmıştır.³⁹ Mevcut çalışmada annelerin olumsuz bekçilik davranışlarını değerlendirmek amacıyla ölçeğin engel ve kontrol boyutları kullanılmış olup, Cronbach alfa katsayıları sırasıyla 0,82 ve 0,85 olarak hesaplanmıştır.

Ebeveyn Tükenmişliği Değerlendirme Bataryası: Ebeveynlerin tükenmişlik düzeyini saptamak amacıyla Hubert ve Aujoulat²⁵ tarafından geliştirilen ölçek 23 maddedir. Ölçek, Arikan ve ark.⁴⁰ tarafından dilimize uyarlanmış olup dört alt boyuttan oluşmaktadır: duygusal tükenmişlik, önceki ebeveyn benliğiyle karışıklık, bıkmışlık hissi ve duygusal uzaklaşma. Ölçekten alınan yüksek puanlar, bireylerin ebeveyn olarak tükenmişlik düzeylerinin yüksek olduğunu göstermektedir. Annelerle yapılan ölçümlerde alt boyutlar ve toplam ölçek için Cronbach alfa değerleri sırasıyla 0,84; 0,80; 0,55; 0,51 ve 0,91 olarak belirlenmiştir.⁴⁰ Bu çalışmada ölçek, annelerin ebeveyn olarak tükenmişlik düzeylerini değerlendirmek amacıyla kullanılmış olup, Cronbach alfa katsayıları sırasıyla 0,91; 0,87; 0,82; 0,69 ve ölçeğin tümü için 0,95 olarak hesaplanmıştır.

Ebeveyn-Çocuk İlişkisi Ölçeği: Ebeveyn ile çocuk ilişkisinin niteliğini değerlendirme amacıyla Hetherington ve ark.⁴¹ tarafından geliştirilen ölçek, Aytaç ve ark.⁴² tarafından uyarlanmıştır. Toplam 15 maddeden oluşan ölçek, “olumlu ebeveyn-çocuk ilişkisi” ve “olumsuz ebeveyn-çocuk ilişkisi” olmak üzere iki alt boyuta sahiptir. Alt boyutlardan elde edilen yüksek puanlar, ilgili boyuttaki olumlu ya da olumsuz ilişkinin daha güçlü olduğunu işaret etmektedir. Uyarlama çalışmasında ölçeğin güvenilirlik katsayıları sırasıyla 0,81 ve 0,80 olarak belirlenmiştir.⁴² Bu çalışmada annelerin çocuklarıyla olan ilişkisini değerlendirmek amacıyla ölçeğin olumsuz ilişki alt boyutu kullanılmış olup, ilgili Cronbach alfa katsayısı 0,80 olarak hesaplanmıştır.

İşlem

Bu araştırma, Samsun Üniversitesi Etik Kurulu’ndan alınan izinle (karar no: 2024-73, tarih: 19.09.2024) yürütülmüştür. Çalışmada kullanılması planlanan ölçekler, Google Formlar üzerinden çevrimiçi olarak hazırlanmış ve ölçek bağlantısı, annelere sosyal medya platformları (Facebook, Instagram, vb.) aracılığıyla duyurularak ulaştırılmıştır. Ölçek sorularına geçmeden önce çevrimiçi bağlantıda katılımcılara bilgilendirilmiş onam formu sunulmuştur. Veriler, yaklaşık yarım saat süren çevrimiçi anket yoluyla Ekim-Kasım 2024 tarihleri arasında toplanmıştır.

İstatistiksel Analiz

Analizlere başlamadan önce, araştırmanın dahil edilme ve dışlanma kriterlerine uygunluk açısından veri temizliği yapılmıştır. Bu süreçte, ulaşılan 310 anneden 33’ünün verisi çıkarılmıştır. Kalan 277 katılımcıya ilişkin uç değerler incelenmiş olup, Z puan aralıklarına uymadığı⁴³ belirlenen 7 uç değer de veri setinden çıkarılmıştır. Daha sonra, nihai örneklem (n=270) için değişkenlerin basıklık ve çarpıklık değerleri incelenerek verilerin normal dağılıma uygunluğu değerlendirilmiştir. Normal dağılım gösterdiği tespit edilen veriler üzerinde analizler SPSS 22.00 (IBM Inc., Armonk, NY) ve LISREL 8.8 (Scientific Software.

Tablo 1. Annelere ilişkin betimleyici istatistikler

Değişken	n (%)
Yaş	
Ortalama (ss); ranj	37,09 (4,93); 25-52
Eğitim durumu	
İlkokul ve ortaokul	31 (%11,5)
Lise ve yüksekokul	63 (%23,3)
Üniversite ve lisansüstü	176 (%65,2)
Çalışma durumu	
Çalışıyor	162 (%60)
Çalışmıyor	108 (%40)
Algılanan SED	
Ortanın altı	36 (%13,3)
Orta	160 (%59,3)
Ortanın üstü	74 (%27,4)
Evlilik süresi	
Ortalama (ss); ranj	12,66 (4,67); 7-30
Çocuk sayısı	
1	89 (%33,0)
2	125 (%46,3)
3	39 (%14,4)
4	15 (%5,6)
5	1 (%0,4)
6	1 (%0,4)
Çocuk yaşı	
Ortalama (ss); ranj	7,68 (1,39); 6-10
Çocuk cinsiyet	
Kız	128 (%47,4)
Erkek	142 (%52,6)

ss: Standart sapma, n: Kişi sayısı, SED: Sosyoekonomik düzey, Ranj: En düşük ve en yüksek değer arasındaki fark

Mooreville, IND) programları ile gerçekleştirilmiştir. Analizler kapsamında, ilk olarak değişkenler arasındaki ilişkiler korelasyon analizi ile incelenmiştir. Ardından, helikopter ebeveynlik ile olumsuz anne-çocuk ilişkisi arasındaki ilişkide anne bekçiliği ve ebeveyn tükenmişliğinin aracı rolünü değerlendirmek için YEM uygulanmıştır. YEM'ye yönelik analizler için kullanılan uyum ve hata istatistikleri ise şu şekildedir: $\chi^2/df < 3$, uygunluk indeksi (GFI), karşılaştırmalı uygunluk indeksi (CFI), düzeltilmiş uygunluk indeksi (NFI), düzeltilmemiş uygunluk indeksi (NNFI) veya artımsal uygunluk indeksi (IFI) $\geq 0,95$ ve yaklaşık hata ortalaması (RMSEA) veya standartlaştırılmış karekök artık (SRMR) $< 0,08$.^{44,45} Son olarak, model karşılaştırması için ki-kare fark testinden faydalanılmıştır.⁴⁵

Bulgular

Değişkenler Arasındaki İlişkiler

Test edilmesi planlanan modelde yer alan gösterge değişkenler arasındaki ilişkiler, Pearson momentler çarpımı korelasyonu analiziyle incelenmiştir. Araştırma değişkenleri arasındaki korelasyon sonuçları Tablo 2'de yer almaktadır.

Değişkenler arasındaki ilişkiler incelendiğinde; helikopter ebeveynliğin engelleyici bekçilik ($r=0,20$; $p<0,01$), kontrol edici bekçilik ($r=0,27$; $p<0,001$), ebeveyn tükenmişliği ($r=0,18$; $p<0,01$) ve olumsuz anne-çocuk ilişkisi ($r=0,27$; $p<0,001$) ile olumlu yönde anlamlı ilişkileri olduğu saptanmıştır. Ayrıca annelerin engelleyici bekçiliğinin ebeveyn tükenmişliği ($r=0,35$; $p<0,001$) ve olumsuz anne-çocuk ilişkisi ($r=0,42$; $p<0,001$) ile ilişkisinin olumlu yönde olduğu görülmüştür. Annelerin kontrol edici bekçiliğinin de ebeveyn tükenmişliği ($r=0,26$; $p<0,001$) ve olumsuz anne-çocuk ilişkisi ($r=0,31$; $p<0,001$) ile ilişkisinin olumlu yönde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Son olarak, ebeveyn tükenmişliği ile olumsuz anne-çocuk ilişkisi değişkeni arasında olumlu yönde istatistiksel olarak anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur ($r=0,30$; $p<0,001$).

Yapısal Eşitlik Modeli

Araştırmada test edilmesi planlanan model Şekil 1'de sunulmuş idi. YEM analizine başlanmadan önce, ilk olarak ölçüm modeli sınanmıştır. Bu modelde 4 gizil değişken ve 12 gösterge kullanılmıştır. Gizil değişkenler; helikopter ebeveynlik, anne bekçiliği, ebeveyn tükenmişliği ve olumsuz anne-çocuk ilişkisidir. Gizil değişkenlerin göstergeleri için parselleme yöntemi kullanılmıştır (Şekil 2). Test edilen ölçüm modelinde, standardize edilmiş faktör yüklerinin anlamlı

olduğu ve ölçüm modelinin veri ile iyi düzeyde uyum gösterdiği belirlenmiştir [χ^2 (48, $n=270$)=92,64 $p<0,001$; $\chi^2/df=1,93$; GFI=0,95; düzeltilmiş GFI (AGFI)=0,91; NFI=0,97; NNFI=0,98; CFI=0,99; IFI=0,99; SRMR=0,039; RMSEA=0,059]. Düzeltme indeksleri doğrultusunda, teorik açıdan uygun olan anne bekçiliği değişkeninin göstergelerinden anne bekçiliği-kontrol boyutu-parsel 1 (AB-K-P1)'in hata varyansı, AB-K-P2'nin hata varyansı ile ilişkilendirilmiştir. Yapılan bu düzeltme ile ölçüm modeli 2 test edilmiş olup, bu modelin veriye daha iyi uyum gösterdiği saptanmıştır [χ^2 (47, $n=270$)=57,91 $p>0,05$; $\chi^2/df=1,23$; GFI=0,97; AGFI=0,94; NFI=0,98; NNFI=0,99; CFI=0,99; IFI=0,99; SRMR=0,033; RMSEA=0,029]. Ölçüm modeli 2 ile ilişkili değerler Şekil 2 ve Tablo 3'te sunulmuştur.

Ölçüm modelinin ardından yapısal model test edilmiş, standardize edilmiş faktör yüklerinin anlamlı olduğu ve modelin veriye iyi uyum sağladığı saptanmıştır modelin veriye iyi uyum sağladığı saptanmıştır [χ^2 (47, $n=270$)=57,91 $p>0,05$; $\chi^2/df=1,23$; GFI=0,97; AGFI=0,94; NFI=0,98; NNFI=0,99; CFI=0,99; IFI=0,99; SRMR=0,033; RMSEA=0,029]. Ancak yapısal model 1'de helikopter ebeveynlikten ebeveyn tükenmişliğine giden yol katsayısının istatistiksel açıdan anlamsız olduğu görülmüştür ($p>0,05$). Anlamsız olan bu yol modelden çıkarılarak yapısal model 2 test edilmiş olup, bu modelin veriye daha iyi uyum gösterdiği bulunmuştur [χ^2 (48, $n=270$)=58,95 $p>0,05$; $\chi^2/df=1,23$; GFI=0,96; AGFI=0,94; NFI=0,98; NNFI=0,99; CFI=0,99; IFI=0,99; SRMR=0,042; RMSEA=0,029]. Sınanan yapısal modellerden hangisinin veriye daha iyi uyum sağladığını belirlemek amacıyla ki-kare fark testi yapılmış ve iki model arasında istatistiksel bakımdan anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir ($\chi^2=1,04$; $df=1$; $p>0,05$). YEM analizlerinde hem daha az yol içeren güçlü ve sade modelin, diğer bir deyişle df 'i yüksek olan modelin, tercih edilmesi⁴⁵ hem de tüm yol katsayılarının anlamlı olması nedeniyle yapısal model 2'nin (Şekil 3) kabul edilmesinin daha uygun olacağı sonucuna varılmıştır.

Şekil 3'te görüldüğü üzere, helikopter ebeveynliğin hem anne bekçiliği aracılığıyla hem de doğrudan olumsuz anne-çocuk ilişkisini yordadığı saptanmıştır. Helikopter ebeveynliğin anne bekçiliğinden ebeveyn tükenmişliğine giden yol aracılığıyla da sıralı olarak olumsuz anne-çocuk ilişkisini yordadığı bulunmuştur. Ayrıca anne bekçiliğinin hem ebeveyn tükenmişliği aracılığıyla hem de doğrudan olumsuz anne-çocuk ilişkisini yordadığı da görülmüştür. Modelde ebeveyn tükenmişliğinin ise doğrudan olumsuz anne-çocuk ilişkisini yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Sınanan model ile anne bekçiliği sadece helikopter ebeveynlik tarafından açıklanırken ($R^2=0,07$); ebeveyn

Tablo 2. Korelasyon analizi sonuçları

Değişkenler	1	2	3	4	5
1. Helikopter ebeveynlik (toplam)	1				
2. Anne bekçiliği (engel)	0,20**	1			
3. Anne bekçiliği (kontrol)	0,27***	0,76***	1		
4. Ebeveyn tükenmişliği (toplam)	0,18**	0,35***	0,26***	1	
5. Olumsuz anne-çocuk ilişkisi	0,27***	0,42***	0,31***	0,30***	1

** $p<0,01$, *** $p<0,001$

tükenmişliği de sadece anne bekçiliği tarafından açıklanmıştır ($R^2=0,13$). Son olarak olumsuz anne-çocuk ilişkisinin tüm değişkenler tarafından açıklandığı görülmüştür ($R^2=0,28$). Modeldeki dolaylı etkilerin anlamlılığı ise LISREL programının hesapladığı t değerleriyle değerlendirilmiş olup, doğrudan, dolaylı ve toplam etkiler Tablo 4'te sunulmuştur.

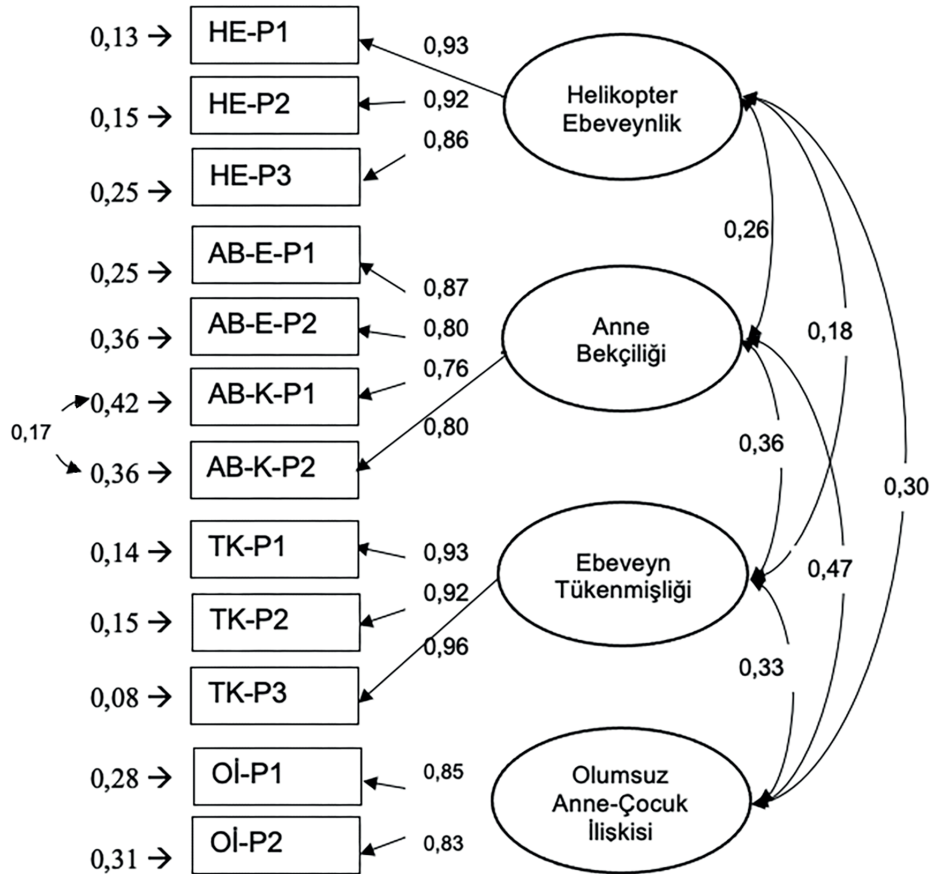
Tartışma

Araştırma sonucunda, helikopter ebeveynlik ile anne-çocuk ilişkisi arasında hem anne bekçiliğinin tek başına aracı rolü bulunduğu hem de anne bekçiliğinden ebeveyn tükenmişliğine giden yol ile değişkenlerin seri aracılık rolüne sahip olduğu saptanmıştır. Diğer bir deyişle, helikopter annelerin eşlerinin ebeveynliğine de müdahale etmesi, ebeveyn tükenmişliğini artırarak anne-çocuk ilişkisini olumsuz etkilemiştir. Ayrıca çalışmada aracı değişkenlerin rolüne rağmen, helikopter ebeveynliğin anne-çocuk ilişkisini doğrudan da yordadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Modelde ilk olarak, helikopter ebeveynliğin annenin olumsuz bekçiliğini doğrudan yordadığı görülmektedir. Hem helikopter ebeveynlik hem de olumsuz yöndeki anne bekçiliği, annelerin kontrol ve yönlendirme biçimlerini ele alan kavramlar olup, özellikle kültürel bağlamda birbirini pekiştiren ve güçlendiren

unsurlar olarak karşımıza çıkabilmektedir. Mevcut sonuç, helikopter ebeveynliğin, diğer aile üyelerine karşı da eleştirel ve olumsuz tutumların olduğu bir aile ortamında meydana gelmiş olmasından kaynaklanmış olabilir.⁴⁶ Ayrıca çocukların özerkliğini kısıtlamaya çalışan annelerin,⁸ bu sonuca ulaşmalarının önünde engel olarak gördüğü babalar için onların ebeveynliğini denetlemesi ve çocuk ile etkileşimini kısıtlaması muhtemeldir. Özellikle babaların çocuklarını keşfetmeye ve zorlukları üstlenmeye teşvik ederek özerklik geliştirmelerine yardımcı olabilecek tarzda ebeveynlik yapmaları daha olası olduğundan⁴⁷ helikopter anneler, eşlerinin ebeveynlik rollerine katılımlarını sınırlandıracak şekilde olumsuz bekçilik davranışlarında bulunmuş olabilirler. Bu bulgu, babayı yetersiz gören annelerin, çocuklarına uygun bakım sağlamak için daha fazla sorumluluk alırken engelleyici bekçilik davranışı sergilediklerini gösteren Allen ve Hawkins⁴⁸ ile Tu ve ark.'nın⁴⁹ çalışma sonuçlarıyla da uyumludur.

Bu çalışmada annenin olumsuz yöndeki bekçiliğinin ebeveyn tükenmişliğini olumlu yönde yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Olumsuz bekçilik davranışlarında bulunan helikopter annelerin, bireysel ihtiyaçlarını göz ardı etmesine¹⁴ ya da ev ve çocukla ilgili kararlarda kontrolü ellerinde tutmalarının⁵⁰ sürdürülemez bir iş yüküne ve duygusal gerginliğe yol açmasından⁵¹ kaynaklı bu yönde bir sonuç elde edilmiş olabilir. Ayrıca, aile işlevinin

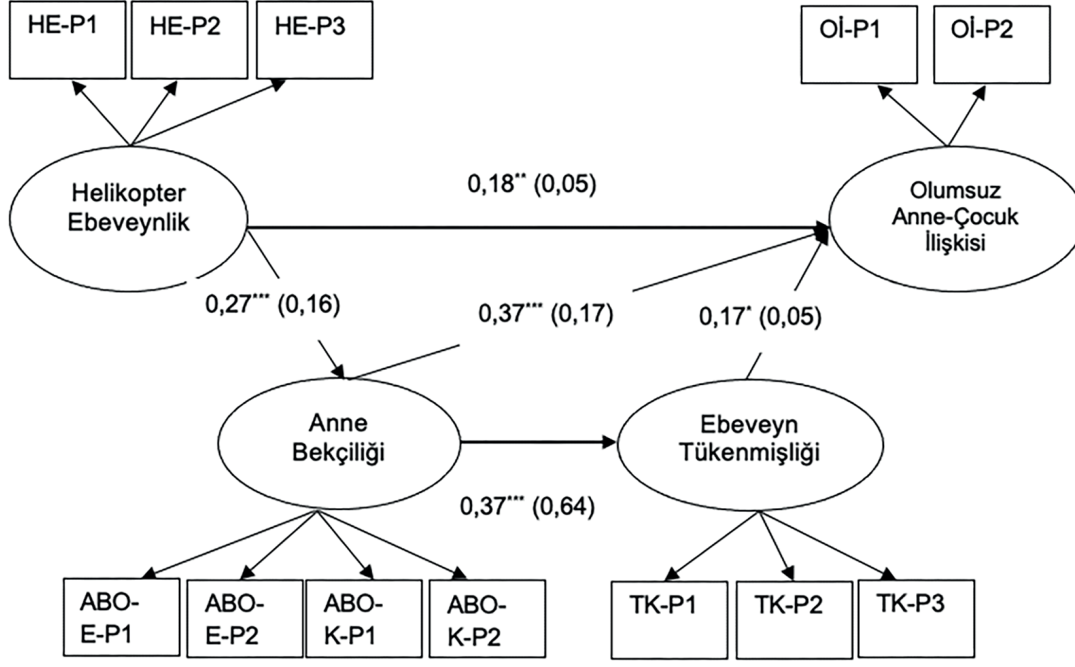
Şekil 2. Ölçüm modeli 2 için standardize çözümleme değerleri

HE: Helikopter ebeveynlik, P: Parsel, AB: Anne bekçiliği E: Engel Boyutu, K: Kontrol boyutu, TK: Ebeveyn tükenmişliği, Ol: Olumsuz anne-çocuk ilişkisi

tükenmişliği hafifletici rolü göz önüne alındığında,⁵² olumsuz bekçiliğin bu işlevi azaltarak tükenmişliği artırması muhtemeldir. Eşlerinin çocukla etkileşimini engelleyen ve ebeveynliği tek başına üstlenen annelerin daha yüksek tükenmişlik yaşaması, işbirlikçi ebeveynliğin eksikliğinin tükenmişliği artırdığına

dair alanyazınla tutarlıdır.⁵³ Bu bulgu, engelleyici bekçiliğin daha yüksek tükenmişliğe yol açtığını gösteren Pedersen'in⁵⁴ çalışmasıyla da uyumludur.

Araştırmada annenin olumsuz bekçiliğinin, anne-çocuk ilişkisini olumsuz yönde yordadığı bulunmuştur. Annenin

Şekil 3. Yapısal model 2'nin nihai haline ilişkin standardize çözümleme değerleri [unstandardize (standartlaştırılmamış) değerler]

*p<0,05, **p<0,01, ***p<0,001, HE: Helikopter ebeveynlik, P: Parsel, AB: Anne bekçiliği E: Engel Boyutu, K: Kontrol boyutu, TK: Ebeveyn tükenmişliği, Ol: Olumsuz anne-çocuk ilişkisi

Tablo 3. Ölçüm modeli 2'nin faktör yükleri, standart hata ve t değerleri ile açıkladıkları varyanslar

	Unstandardize faktör yükleri	SH	t	Standardize faktör yükleri	R ²
Helikopter ebeveynlik					
HE-P1	1,00	0,96	5,85	0,93	0,87
HE-P2	0,98	0,04	24,60	0,92	0,85
HE-P3	0,91	0,04	21,55	0,86	0,75
Anne bekçiliği					
AB-E-P1	1,00	0,64	6,35	0,87	0,75
AB-E-P2	0,93	0,06	14,81	0,80	0,64
AB-K-P1	0,85	0,06	13,61	0,76	0,58
AB-K-P2	0,98	0,07	14,54	0,80	0,64
Ebeveyn tükenmişliği					
TK-P1	1,00	0,76	8,02	0,93	0,86
TK-P2	1,26	0,05	27,32	0,92	0,85
TK-P3	1,22	0,04	30,39	0,96	0,92
Olumsuz anne-çocuk ilişkisi					
Ol-P1	1,00	0,28	3,76	0,85	0,72
Ol-P2	0,78	0,08	9,22	0,83	0,69

SH: Standart hata, Unstandardize: Standartlaştırılmamış, HE: Helikopter ebeveynlik, P: Parsel, AB: Anne bekçiliği E: Engel boyutu, K: Kontrol boyutu, TK: Ebeveyn tükenmişliği, Ol: Olumsuz anne-çocuk ilişkisi

Tablo 4. Yapısal model 2 için doğrudan, dolaylı ve toplam etkiler

	Unstandardize	SH	t
Doğrudan etkiler			
Bağımsız değişkenin diğer değişkenler üzerindeki doğrudan etkisi (gamma)			
Helikopter ebeveynlik → anne bekçiliği	0,16	0,04	4,03***
Helikopter ebeveynlik → olumsuz anne-çocuk ilişkisi	0,05	0,02	2,75**
Diğer değişkenlerin birbiri üzerindeki doğrudan etkisi (beta)			
Anne bekçiliği → ebeveyn tükenmişliği	0,64	0,11	5,68***
Anne Bekçiliği → olumsuz anne-çocuk ilişkisi	0,17	0,04	4,84***
Ebeveyn tükenmişliği → olumsuz anne-çocuk ilişkisi	0,05	0,02	2,50*
Dolaylı etkiler			
Bağımsız değişkenin diğer değişkenler üzerindeki dolaylı etkisi (KSI on ETA)			
Helikopter ebeveynlik → ebeveyn tükenmişliği	0,10	0,03	3,35***
Helikopter ebeveynlik → olumsuz anne-çocuk ilişkisi	0,03	0,01	3,39***
Diğer değişkenlerin birbiri üzerindeki dolaylı etkisi (ETA on ETA)			
Anne bekçiliği → olumsuz anne-çocuk ilişkisi	0,03	0,01	2,33*
Toplam etkiler			
Bağımsız değişkenin diğer değişkenler üzerindeki toplam etkisi (KSI on ETA)			
Helikopter ebeveynlik → olumsuz anne-çocuk ilişkisi	0,08	0,02	4,28***
Helikopter ebeveynlik → anne bekçiliği	0,16	0,04	4,03***
Helikopter ebeveynlik → ebeveyn tükenmişliği	0,10	0,03	3,35***
Diğer değişkenlerin birbiri üzerindeki toplam etkisi (ETA on ETA)			
Anne bekçiliği → olumsuz anne-çocuk ilişkisi	0,20	0,03	5,89***
Anne bekçiliği → ebeveyn tükenmişliği	0,64	0,11	5,68***
Ebeveyn tükenmişliği → olumsuz anne-çocuk ilişkisi	0,05	0,02	2,50*

*: p<0,05, **: p<0,01, ***: p<0,001, SH: Standart hata, Unstandardize: Standartlaştırılmamış, KSI: Gizil dışsal (bağımsız) değişken, ETA: Gizil içsel (bağımlı) değişken

olumsuz yöndeki bekçiliğinin, çiftler arasında birlikte ebeveynlik süreçlerinin düşük olmasına yol açabildiği⁵⁵ ve eşlerin çocuk yetiştirmeye yönelik azalan birlikte ebeveynlik süreçlerinin de aile işlevlerini ve atmosferini etkileyebildiği göz önünde bulundurulduğunda,¹⁶⁻¹⁸ anne-çocuk ilişkisinin bundan etkilenmiş olması beklendik bir bulgudur. Bu bağlamda, olumsuz bekçilik ile ilişkilerine olumsuz duygular aktaran ve ebeveynliklerinde daha az duyarlı olan anneler ebeveyn-çocuk alt sisteminde olumsuzluğa ve duygusal erişilmezliğe neden olmuş olabilir.⁵⁶ Yanı sıra, annelerin eşlerine bekçilik uygulaması, çocuğun babasıyla etkileşiminin kısıtlanmasına da yol açtığı için⁵⁷ babasıyla annesinden kaynaklı olarak zaman geçiremeyen çocuğun annesine olumsuz duygular hissetmiş olması, böylece anne ve çocuk arasındaki ilişkinin bozulmuş olması da muhtemeldir.

Modelden elde edilen diğer bir sonuç, ebeveyn tükenmişliğinin doğrudan olumsuz anne-çocuk ilişkisini olumlu yönde yordamış olmasıdır. Bu bulgu, tükenmiş ebeveynlerin çocuklarıyla olan ilişkilerinde daha az yer aldığını, ebeveynlik rolünde duygusal kopmalar yaşadığını ve ebeveynlikten algıladıkları doyumun azaldığını ortaya koyan Roskam ve ark.²⁷ ile Zimmermann ve ark.²⁸ çalışma sonuçları ile paralellik göstermektedir. Dahası,

ebeveyn tükenmişliğinin aile ilişkilerini engellediğini gösteren Mikolajczak ve ark.⁵⁸ çalışma sonucuyla örtüşmektedir. Tükenmiş annelerin sevgilerini göstermekte zorlanması ve çocuklarıyla geçirdikleri zamandan daha az doyum alması beklenen bir sonuçtur. Çünkü; uzun süreli ebeveynlik stresi, duygusal kaynakların tükenmesine yol açarak annelerin çocuklarına yeterli duygusal destek verememesine neden olabilir.²³ Ayrıca, ebeveyn tükenmişliğinin fiziksel ve zihinsel yorgunlukla ilişkili olması,²³ annelerin empati ve sabır kapasitesini azaltarak olumsuz anne-çocuk etkileşimlerini artırmış olabilir. Nitekim mevcut sonuç, ebeveynlik stresinin aile sisteminin tümüne zarar verdiğini belirten Crnic ve Booth⁵⁹ ile Hobfoll'un⁶⁰ çalışma sonuçlarıyla uyumludur.

Son olarak modeldeki aracı etkilere rağmen helikopter ebeveynliğin olumsuz anne-çocuk ilişkisini doğrudan da yordamaya devam etmesi, bu ebeveynlik biçiminin, annelerin çocuklarıyla olan ilişkisi üzerinde ne denli önemli olduğunu göstermektedir. Mevcut sonuç, helikopter ebeveynliğin hem ebeveyn hem çocuk açısından olumsuz sonuçları olduğunu belirten Segrin ve ark.¹¹ çalışmasıyla benzerlik göstermektedir. Dahası, Ahmad ve ark.⁶¹ ebeveynlerin çocuğun ihtiyaçlarını engelleyici davranışlarının çocuklarıyla ilişkilerinde daha az

yakınlığın olmasına yol açtığını belirten çalışma sonucuyla da paraleldir. Annelerin aşırı kontrolü ve mükemmeliyetçiliği, çocuklarında hem baskı yaratarak hem de onların anneye öfke duymasına neden olarak olumsuz anne-çocuk ilişkisini pekiştirmiş olabilir.⁶² Dahası, helikopter ebeveynliğin çocuk için koşullu kabul ortamı yaratması, anne-çocuk ilişkisinde güven sorunlarına ve artan çatışmalara yol açmış olabilir.⁶³

Çalışmanın Sınırlılıkları

Mevcut araştırmanın temel katkısı, ilköğretim birinci kademedeki çocukları olan annelerde helikopter ebeveynliğin olumsuz anne-çocuk ilişkisi ile ilişkisinde anne bekkiliğinin ve ebeveyn tükenmişliğinin aracı rolünü sınavan öncü bir araştırma olmasının altında yatmaktadır. Bu araştırmadan elde edilen sonuçların, helikopter ebeveynliği ve dolaylı olarak annenin olumsuz bekkiliği ile ebeveyn tükenmişliğini azaltarak anne-çocuk ilişkisini desteklemeyi amaçlayacak müdahale programlarına rehberlik etmesi beklenmektedir.

Çalışmanın kısıtlı sayıdaki annelerle gerçekleştirilmiş olması ve örneklemede temel alınan dahil edilme ve dışlama ölçütleri nedeniyle homojen bir örneklem profili ile çalışılması, araştırmanın sınırlılıklarının başında gelmektedir. Araştırmada anne bekkiliği ile anne-çocuk ilişkisinin sadece olumsuz boyutlarına odaklanılmış olması da çalışmanın bir sınırlılığıdır. Araştırmanın diğer bir sınırlılığı ise çalışmada annelerden elde edilen ölçümlerin öz-bildirime dayalı olmasıdır. Son olarak araştırmanın kesitsel desende yapılmış olması, çalışmanın başka bir sınırlılığını oluşturmaktadır.

Sonuç

Annelerin helikopter ebeveynliğinin, anne bekkiliğini ve buna bağlı olarak tükenmişlik düzeylerini artırarak ailenin iç işleyişinde dengeyi bozduğunu ve ebeveyn-çocuk ilişkisinin sağlıklı gelişimini engellediğini söylemek mümkündür. Tüm bu bulgular, helikopter ebeveynliğin aile içi ilişkiler üzerindeki geniş kapsamlı etkileri bulunduğuna işaret etmektedir. Bu nedenle mevcut araştırma hattını devam ettirmek ve ebeveynleri bu konuda bilinçlendirmek önemlidir. Özellikle ebeveynlere kendilerine zaman ayırmaları, sosyal destek sistemlerini güçlendirmeleri ve çocukları ile kendi ihtiyaçlarını dengelemeleri önerilebilir. Gelecek araştırmalarda ise anne bekkiliğinin ve anne-çocuk ilişkisinin olumlu yönlerini de ele alarak değişkenler arasındaki ilişkilerin genişletilmesinin alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. İleride yapılacak çalışmalarda farklı gelişim dönemlerinde çocuğu olan bireylerin helikopter ebeveynlik davranışlarının incelenmesi ve boylamsal çalışmalar gerçekleştirilmesi de önerilebilir.

Etik

Etik Kurul Onayı: Bu araştırma, Samsun Üniversitesi Etik Kurulu'ndan alınan izinle (karar no: 2024-73, tarih: 19.09.2024) yürütülmüştür.

Hasta Onayı: Ölçek sorularına geçmeden önce çevrimiçi bağlantıda katılımcılara bilgilendirilmiş onam formu sunulmuştur.

Dipnot

Finansal Destek: Yazar, bu araştırma için finansal destek almadığını bildirmiştir.

Kaynaklar

1. Bornstein MH. Cultural approaches to parenting. *Parent Sci Pract.* 2012;12:212-221.
2. Faircloth C. Intensive parenting and the expansion of parenting. In: Lee E, Bristow J, Faircloth C, Macvarish J, editors. *Parenting Culture Studies*. London: Palgrave Macmillan; 2014.
3. Karakartal D. Sınav kaygısında ebeveyn tutumlarının rolü üzerine bir derleme. *Uluslar Anadolu Sos Bilim Derg.* 2023;7:421-431.
4. Sax L. The college myth: why the education system is failing and what we can do about it. New York: HarperCollins; 2016.
5. Ulferts H. Why parenting matters for children in the 21st century: an evidence-based framework for understanding parenting and its impact on child development [Internet]. OECD Education Working Papers No. 222. Paris: OECD Publishing; 2020. Available from: <https://www.researchgate.net/profile/Hannah-Ulferts/publication/342082899>
6. Çavdar FZ, Erdoğan P. Examining the views of overprotective parents towards students' academic achievement. *Acad Platform J Educ Change.* 2023;6:299-318.
7. Pimentel D. Criminal child neglect and the free range kid: is overprotective parenting the new standard of care. *Utah L Rev.* 2012;2012:947-999.
8. Padilla-Walker LM, Nelson LJ. Black hawk down? Establishing helicopter parenting as a distinct construct from other forms of parental control during emerging adulthood. *J Adolesc.* 2012;35:1177-1190.
9. Ginott HG. Between parent and teenager. New York: Avon Books; 1969.
10. Cline F, Fay J. Parenting with love and logic: teaching children responsibility. Colorado Springs (CO): NavPress; 2020.
11. Segrin C, Wozidlo A, Givertz M, Bauer A, Murphy MT. The association between overparenting, parent-child communication, and entitlement and adaptive traits in adult children. *Fam Relat.* 2012;61:237-252.
12. Ungar M. Overprotective parenting: helping parents provide children the right amount of risk and responsibility. *Am J Fam Ther.* 2009;37:258-271.
13. Ishizuka P. Social class, gender, and contemporary parenting standards in the United States: evidence from a national survey experiment. *Soc Forces.* 2019;98:31-58.
14. Miller RW, Rainbolt CL, Tallents S. Hovering is not helping: relationships among helicopter parenting, attachment, academic outcomes, and mental health in college students. *Youth.* 2024;4:260-271.
15. Schiffrin HH, Liss M. The effects of helicopter parenting on academic motivation. *J Child Fam Stud.* 2017;26:1472-1480.
16. LeMoyne T, Buchanan T. Does "hovering" matter? Helicopter parenting and its effect on well-being. *Sociol Spectr.* 2011;31:399-418.
17. Hong P, Cui M. Helicopter parenting and college students' psychological maladjustment: the role of self-control and living arrangement. *J Child Fam Stud.* 2020;29:338-347.
18. Kouros CD, Pruitt MM, Ekas NV, Kiriaki R, Sunderland M. Helicopter parenting, autonomy support, and college students' mental health and well-being: the moderating role of sex and ethnicity. *J Child Fam Stud.* 2017;26:939-949.
19. Luebbe AM, Mancini KJ, Kiel EJ, Spangler BR, Semlak JL, Fussner LM. Dimensionality of helicopter parenting and relations to

- emotional, decision-making, and academic functioning in emerging adults. *Assessment*. 2018;25:841-857.
20. Reed K, Duncan JM, Lucier-Greer M, Fixelle C, Ferraro AJ. Helicopter parenting and emerging adult self-efficacy: implications for mental and physical health. *J Child Fam Stud*. 2016;25:3136-3149.
21. Fingerman KL, Cheng YP, Wessellmann ED, Zarit S, Furstenberg F, Birditt KS. Helicopter parents and landing pad kids: intense parental support of grown children. *J Marriage Fam*. 2012;74:880-896.
22. Mikolajczak M, Roskam I. A theoretical and clinical framework for parental burnout: the balance between risks and resources (BR2). *Front Psychol*. 2018;9:886.
23. Mikolajczak M, Gross JJ, Roskam I. Parental burnout: what is it, and why does it matter? *Clin Psychol Sci*. 2019;7:1319-1329.
24. Guo X, Hao C, Wang W, Li Y. Parental burnout, negative parenting style, and adolescents' development. *Behav Sci (Basel)*. 2024;14:161.
25. Hubert S, Aujoulat I. Parental burnout: when exhausted mothers open up. *Front Psychol*. 2018;9:1021.
26. Liss M, Schiffrin HH. *Balancing the big stuff: finding happiness in work, family, and life*. New York: Bloomsbury Publishing; 2014.
27. Roskam I, Brianda ME, Mikolajczak M. A step forward in the conceptualization and measurement of parental burnout: the parental burnout assessment (PBA). *Front Psychol*. 2018;9:758.
28. Zimmermann G, Antonietti J-P, Mageau G, Mouton B, Van Petegem S. Parents' storm and stress beliefs about adolescence: relations with parental overprotection and parental burnout. *Swiss Psychology Open*. 2022;2. Available from: <https://swisspsychologyopen.com/articles/10.5334/spo.31/>
29. Kağıtçıbaşı Ç. *Family, self and human development across cultures: theory and applications*. 2nd ed. Mahwah (NJ): Lawrence Erlbaum Associates; 2007.
30. Daşçı E. Öz-belirleme kuramı bağlamında helikopter anababalığın anababaların ve ergenlerin psikolojik iyi oluşları üzerindeki etkisi [tez]. Ankara: Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü; 2022. Available from: <https://dspace.ankara.edu.tr/items/7fbce869-fde9-4b92-91fe-0c6896afa433>
31. Puhlman DJ, Pasley K. Rethinking maternal gatekeeping. *J Fam Theory Rev*. 2013;5:176-193.
32. Olson DH, Waldvogel L, Schlieff M. Circumplex model of marital and family systems: an update. *J Fam Theory Rev*. 2019;11:199-211.
33. Pleck JH. Integrating father involvement in parenting research. *Parenting*. 2012;12:243-253.
34. Minuchin S. *Families and family therapy*. Cambridge (MA): Harvard University Press; 1974.
35. Ludlow LH, Howard E. The family map: a graphical representation of family systems theory. *Educ Psychol Meas*. 1990;50:245-254.
36. Karasar N. *Bilimsel araştırma yöntemi: kavramlar, ilkeler, teknikler*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım; 2005.
37. Barrett P. Structural equation modelling: adjudging model fit. *Pers Individ Dif*. 2007;42:815-824.
38. Puhlman DJ, Pasley K. The maternal gatekeeping scale: constructing a measure. *Fam Relat*. 2017;66:824-838.
39. Akgöz-Aktaş G, Aydın A. Turkish adaptation of maternal gatekeeping scale: validity and reliability study. *Turk Psychol Artic*. 2020;23:63-77.
40. Arikan G, Üstündağ-Budak AM, Akgün E, Mikolajczak M, Roskam I. Validation of the Turkish version of the parental burnout assessment (PBA). *New Dir Child Adolesc Dev*. 2020;2020:15-32.
41. Hetherington EM, Clingempeel WG, Anderson ER, Deal JE, Hagan MS, Hollier EA, et al. Coping with marital transitions: a family systems perspective. *Monogr Soc Res Child Dev*. 1992;57(2-3):i-238.
42. Aytaç B, Çen S, Yüceol GP. Ebeveyn-çocuk ilişkisi ölçeğinin Türkçe uyarlaması: geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Cocuk Genc Ruh Sagligi Derg*. 2018;25:209-221.
43. Field A. *Discovering statistics using SPSS*. 3rd ed. London: Sage Publications; 2009.
44. Hu LT, Bentler PM. Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: conventional criteria versus new alternatives. *Struct Equ Modeling*. 1999;6:1-55.
45. Kline RB. *Principles and practice of structural equation modeling*. 4th ed. New York: Guilford Press; 2016. Available from: https://eli.johogo.com/Class/CCU/SEM/_Principles%20and%20Practice%20of%20Structural%20Equation%20Modeling_Kline.pdf
46. Segrin C, Woszidlo A, Givertz M, Montgomery N. Parent and child traits associated with overparenting. *J Soc Clin Psychol*. 2013;32:569-595.
47. Rogers MA, Wiener J, Marton I, Tannock R. Parental involvement in children's learning: comparing parents of children with and without attention-deficit/hyperactivity disorder (ADHD). *J Sch Psychol*. 2009;47:167-185.
48. Allen SM, Hawkins AJ. Maternal gatekeeping: mothers' beliefs and behaviors that inhibit greater father involvement in family work. *J Marriage Fam*. 1999;61:199-212.
49. Tu YC, Chang JC, Kao TF. A study on the relationships between maternal gatekeeping and paternal involvement in Taiwan. *Procedia Soc Behav Sci*. 2014;122:319-328.
50. Hauser O. Pushing daddy away? A qualitative study of maternal gatekeeping. *Qual Sociol Rev*. 2012;8:34-59.
51. Schiffrin HH, Liss M, Miles-McLean H, Geary KA, Erchull MJ, Tashner T. Helping or hovering? The effects of helicopter parenting on college students' well-being. *J Child Fam Stud*. 2014;23:548-557.
52. Gérain P, Zech E. Does informal caregiving lead to parental burnout? Comparing parents having (or not) children with mental and physical issues. *Front Psychol*. 2018;9:884.
53. Zhang Q, Zhao M. Influence of co-parenting on parental burnout: a moderated mediation model. *Behav Sci (Basel)*. 2024;14:159.
54. Pedersen DE. Quantity and quality: a more nuanced look at the association between family work and marital well-being. *Marriage Fam Rev*. 2017;53:281-306.
55. Ebeoğlu Duman M, Akgöz Aktaş G. The mediating role of psychological functioning and maternal gatekeeping in the relationship of work-family conflict and gender roles with co-parenting. *Curr Psychol*. 2024;43:34394-34413.
56. Krishnakumar A, Buehler C. Interparental conflict and parenting behaviors: a meta-analytic review. *Fam Relat*. 2000;49:25-44.
57. Ebeoğlu Duman M, Yılmaz Irmak T. A model proposal based on ecological systems theory to explain father involvement in adolescence. *Curr Psychol*. 2023;42:29754-29771.
58. Mikolajczak M, Raes ME, Avalosse H, Roskam I. Exhausted parents: sociodemographic, child-related, parent-related, parenting and family-functioning correlates of parental burnout. *J Child Fam Stud*. 2018;27:602-614.
59. Crnic KA, Booth CL. Mothers' and fathers' perceptions of daily hassles of parenting across early childhood. *J Marriage Fam*. 1991;53:1042-1050.
60. Hobfoll SE. Conservation of resources: a new attempt at conceptualizing stress. *Am Psychol*. 1989;44:513-524.
61. Ahmad I, Vansteenkiste M, Soenens B. The relations of Arab Jordanian adolescents' perceived maternal parenting to teacher-rated adjustment and problems: the intervening role of perceived need satisfaction. *Dev Psychol*. 2013;49:177-183.
62. Odenweller KG, Booth-Butterfield M, Weber K. Investigating helicopter parenting, family environments, and relational outcomes for millennials. *Commun Stud*. 2014;65:407-425.
63. Nie T, Cai M, Chen Y. An investigation of helicopter parenting and interpersonal conflict in a competitive college climate. *Healthcare (Basel)*. 2023;11:1484.